

Valtion liikuntaneuvosto: Hallitusohjelmatavoite väestön liikkumisen ja liikunnan edistämiseksi

Poikkihallinnollisesti toteutettu ja resursoitu liikkumishjelma

Riittämättömän liikkumisen haasteen ratkaisemiseen tarvitaan poikkihallinnollinen työote, jossa liikkuminen nivotaan pala palalta osaksi jokapäiväistä elämäämme. Tämä työ on mahdollista vain, jos eri hallinnonalojen toimijat edistävät läpileikkaavasti liikkumista omista lähtökohdistaan. Tarvitaan poikkihallinnollisesti toteutettu ja resursoitu liikkumishjelma, jonka vaikuttavuuden takaamiseksi asia tulisi nostaa osaksi hallitusohjelmaa.

Liikkumishjelma voisi sisältää esimerkiksi seuraavia toimenpiteitä (päävastuullinen hallinnonala):

- Työkykyohjelma (STM ja TEM hallitusohjelmatavoite)
- Kansallinen ulkoilua ja luonnon virkistyskäyttöä edistävä ohjelma (YM hallitusohjelmatavoite/virkamiesnäkemys)
- Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu ja Liikkuva opiskelu -ohjelmat (OKM)
- Harrasta koulussa -ohjelma (OKM)
- Kävelyn- ja pyöräilyn edistäminen (LVM)
- Liikkumisen ja liikunnan edistäminen neuvoloissa ja ikääntyneiden palveluissa (STM)
- Liikuntaneuvonnan ja liikunnan palveluketjujen kehittäminen osana elintapaohjausta (STM)
- Liikkumisen ja liikunnan tukeminen osana sosiaaliturvaa (STM)
- Aktiivisen liikkumisen edistäminen kaavoitus- ja rakentamisprosesseissa (YM)
- Liikkumista ja liikuntaa edistävät verotukselliset muutokset ja kuntien ohjauksen kehittäminen (VM)
- Nuorten fyysisen kunnon kehittäminen ennen varusmiespalvelusta (PLM)
- Joustavampien ja kevyemmin säänneltyjen kansalaistoiminnan muotojen kehittäminen (OM)
- Liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittäminen (OM, OKM ja muut)
- Valtion, kuntien ja järjestöjen kumppanuuden kehittäminen liikkumisen ja liikunnan edistämisessä, mm. yhteiset strategiset tavoitteet ja mittarit (OKM ja muut)

Poikkihallinnollisen yhteistyön ja eri hallinnonalojen sitoutumisen varmistamiseksi liikkumishjelmaa tulisi hallinnoida valtioneuvoston kanslian alaisuudessa. Ohjelmalle tulisi asettaa ministeritasoinen ohjausryhmä sekä virkamiestasoinen johtoryhmä. Lisäksi ohjelmalle tulisi asettaa operatiiviset henkilötyöresurssit. Valtion liikuntaneuvosto voi toimia ohjelman poikkihallinnollisena koordinaatioelimenä.

Resurssit

Merkittävät yhteiskunnalliset ilmiöt ovat moniulotteisia eivätkä ne noudata hallinnonalarajoja. Valtionhallinnon nykyiset budjettimenettelyt ja toimintatavat eivät kykene riittävästi vastaamaan eri hallinnonaloja läpäiseviin haasteisiin. Useat hallinnonalat ovatkin nostaneet esiin tarpeen ilmiölähtöiseen budjetointiin, jossa yhdistetään ilmiöihin liittyvät määrärahat¹.

Poikkihallinnollinen liikkumisen edistämisen budjetointi voisi toimia valtionhallinnon tasolla pilot-tina ilmiöpohjaisesta budjetoinnista.

Liikkumishjelman resurssitarve on arviolta 100 miljoonaa euroa/vuosi, joka kohdennettaisiin eri hallinnonalojen keskeisten liikkumista edistävien toimenpiteiden kehittämiseen, liikkumishjelmalle asetettavan toimenpidesuunnitelman mukaisesti.

Perustelut

- Mahdollisuus liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen on itseisarvo mielekkään ja merkityksellisen elämän näkökulmasta. Liikkumisella ja liikunnalla on välinearvo mm. terveyden, hyvinvoinnin, oppimisen, osallisuuden, yhteisöllisyyden ja kotouttamisen edistämiseen sekä syrjäytymisen ehkäisyyn ja ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyen.
- Suomalaisten liikunnan harrastaminen on lisääntynyt, mutta samaan aikaan fyysinen aktiivisuus on kokonaisuudessaan laskenut. Liikunnan harrastamisen lisääntyminen ei ole riittänyt korvaamaan muun elämäntavan fyysistä passiivisuutta.
- Lapsista ja nuorista noin kolmannes, aikuisväestöstä viidennes ja ikäihmisistä muutama prosentti liikkuu terveytensä kannalta riittävästi². Liikunnan puutteesta aiheutuvat yksilö- ja väestötason terveyshaitat ovat ilmeisiä.
- Fyysisen kokonaisaktiivisuuden määrän lasku on suuri yhteiskunnallinen haaste, joka yksilötason terveyshaittojen lisäksi kuormittaa yhä enemmän kansantaloutta ja vaarantaa väestön työkykyä. Riittämättömän liikkumisen yhteiskunnalliset kustannukset ovat vuositasolla arvioilta vähintään 3,2 miljardia euroa³, mikä vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen säästötavoitetta. Panostuksilla ennaltaehkäisevään terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen voidaan saavuttaa merkittäviä kustannussäästöjä ja paikata valtiontalouden kestävyysvajetta.
- Mitä enemmän on kyse terveysliikunnan ja etenkin arkiliikunnan sekä niiden olosuhteiden edistämisestä, sitä enemmän on merkitystä muiden hallinnonalojen kuin OKM:n liikuntahallinnon toimenpiteillä.
- Mitä enemmän ihmisellä on toimintarajoitteita, sitä enemmän yleensä tarvitaan eri hallinnonalojen osaamista ja yhteistyötä liikkumisen edistämiseksi. Vähintään noin 15 % väestöstä eli reilulla 800 000 ihmisellä on toimintakyvyn rajoitteita.⁴

Hallitusohjelmatavoitteiden käsittelyyn ovat osallistuneet valtion liikuntaneuvoston kokouksessa 8.4.2019:

Tapio Korjus, puheenjohtaja

Timo Heinonen, varapuheenjohtaja

Jari Porttila, varapuheenjohtaja varajäsen

Suvi Helanen, jäsen

Timo Virolainen, jäsen

Sari Multala, jäsen

Taisto Miettinen, varajäsen

Tuija Pohjola, varajäsen

Elina Sillanpää, jäsen

Jussi Saramo, varajäsen

Christel Björkstrand, jäsen

Liikuntaneuvoston sihteeristö kokouksessa:

Minttu Korsberg, pääsihteeri

Saku Rikala, suunnittelija

Toni Piispanen, suunnittelija

¹ Ks. esim. Parempi ympäristö tuleville sukupolville, ympäristöministeriön virkamiesnäkemys.

² Husu, Pauliina; Sievänen, Harri; Tokola, Kari; Suni, Jaana; Vähä-Ypyä, Henri; Mänttari, Ari; Vasankari, Tommi. Suomalaisten objektiivisesti mitattu fyysinen aktiivisuus, paikallaanolo ja fyysinen kunto. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161012>

³ Vasankari, Tommi; Kolu, Päivi (toim.). Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnon yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018.

⁴ Pyykkönen, Teijo; Rikala, Saku. Valtio soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edistäjänä. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2018:2.